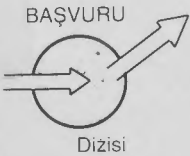

013.03410561
B345t

Orhan BAYRAK

Türkiye'de
GAZETELER ve DERGİLER
SÖZLÜĞÜ
(1831-1993)

KÜLL

M.Orhan BAYRAK

M.Orhan BAYRAK

Türkiye'de

GAZETELER VE DERGİLER

**Türkiye'de
GAZETELER VE DERGİLER
SÖZLÜĞÜ
(1831-1993)**

KÜLL

Yayımları

KÜLL Yayınları : 01
BAŞVURU Dizisi : 01

M. Orhan Bayrak

Birinci Basım, Nisan 1994

ISBN 975-7932-00-0

Baskı ve cilt : Murat Matbaası

**KÜLL Yayınları bir DOĞU-BATI AJANS REKLAMCILIK
YAYINCILIK VE TİCARET LTD.ŞTİ. Kuruluşudur.**

Adres : Bahariye Cad. Kafkas Pasajı 37/32 Kadıköy-İSTANBUL
TEL : (0 216) 349 17 02 FAX : (0 216) 348 98 29
Posta Kutusu 404 Kadıköy 81303 İSTANBUL

Herhangi bir ülkenin yayın tarihini incerseniz, o ülkenin gazete ve dergilerinin gelişme evreleri ve basınının seyrini incelemiş olursunuz; ama Türk "matbuat" tarihini incerseniz -her nasılsa- Türkiye'nin (politik, ekonomik, sosyal, kültürel) tarihini incelemiş olursunuz. Tuhaftır ama biz böyle düşünüyoruz...

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri Türk kültürünün değerlendirilmesi, incelenmesi ve araştırılmasında, kitap ve arşiv (müze) belgeleri yanında, birinci dereceden kaynak olarak, gazete ve dergiler önemli bir yer tutar. Ayrıca, o dönemin kültürel nabzı en çok buralarda atar ve dönemin ruhu buralarda kendini açığa vurur.

Ne var ki, bunca önemine rağmen, Türkiye'deki süreli yayımların, Batı'daki enformasyon tekniğine uygun tam bir envanteri, maalesef hâlâ yapılabilmemiş değildir.

İşte, değerli araştırmacı, M. Orhan Bayrak'ın "Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü 1831-1993" adlı çalışmasını, bu önemli eksikliği bir nebze olsun giderme amacına yayımlanmış bulunuyoruz.

Çünkü herşeyden önce, mevcut materyeli toplu olarak ortada görmek, araştırmacıya bir güven verdiği gibi, nereden başlayacağını gösterir, çıkış noktaları ve fikir kıvılcımları da sağlar; böylece manevra yeteneğini genişletir.

Gelişen ve çoğalan yayım ve yaşam ortamında, herşey hızla "bilgi toplumu" nun bilimsel yöntemleriyle yapılması şart olan bir süreç içerisine girmekte ve "canlı kütüphane" lere, ayaklı arşivlere, bellek yordamıyla, telefonla danışmayla iş gören eski kuşak yöntemleri, kuşaklararası bellek aktarımı sürekli olmadığından, yetersiz kalmaktadır.

Çalışmanın, söylemeğe bile gerek yoktur ki, birçok eksikleri vardır. Bu konuda birçok eleştiri de olacaktır. Bu tür olası eleştirilere karşı önceden birkaç konuyu açıklamakta yarar var:

Bilindiği gibi, bu tür çalışmalar kişilerin değil kurumların işidir. Hiç değilse bir ekip işidir. Ancak kurumların (özellikle devlet kurumlarının) yetersiz kaldığı durumlarda, bir cüretkar çıkıp bu boşluğu doldurur. Bu bakımdan, sayın yazarımızın, tek başına bir kurumun görevini üstlenip yerine getirmesi, her türlü övgünün üstündedir. Kaldı ki, bu tür bir çalışmanın eksikliği yıllardır duyuluyordu ve sözlüğün bu biçimiyle bile çok iş göreceğine eminiz. Örneğin dergi ve gazete koleksiyonerlerinin, bir derginin kaç sayı çıktığını bile bilemedikleri bir ülkede, süreli yayımlarla ilgili küçük notlarla birlikte, yayım tarihleri, yazı kurulu, yayım sayısı gibi bilgileri toplamak ve aktarmak ; bu konuda istisnalar -özellikle Sayın Hasan Duman'ın mükemmele yakın çalışması- dışında hiçbir çalışmanın olmadığı ortamda, bu sözlük pek çok şey ifade edecektir.

Ayrıca her şeyin bir başlangıcı ve bir ilki olacaktır ve her işe mutlaka bir yerden başlamalıdır. Kendi alanında hiçbir şeyin olmadığı bir konuda daha iyisi yapılabileceği kadar kullanımda kalacak bir yapının yayımcısı olmaktan mutluyuz.

Yayım yaşamına "Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü 1831-1993" ile başlayan KÜLL Yayınları ise, bu yapıtla, ciddi araştırmacının hizmetinde olduğuna dair bir referans da vermek istemektedir.

Eksiklerin bir kısmı için söylenebilecek olan şudur ki, sözlük, incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, en genel, en yaygın ve en belirleyici dergi ve gazetelerle (haber/kültür/aktüalite/bilim/tarih/güzel sanatlar) sınırlı tutulmuş, çok spesifik yayımlar dışta bırakılmıştır. Bunun böyle olması da çok doğaldır. Çünkü Türkiye'de çıkmış süreli yayınlar sayısı, dört haneli değil, beş haneli rakamlarla ifade edilmektedir. Bunların içinde, örneğin "Pediatri Dergisi" gibi bir derginin çıkıp çıkmadığını, çıktı ise kaç sayı olduğunu veya burada yayımlayanlarla yayımlananların kimler ve neler olduğunu merak eden birinin, çok büyük bir olasılıkla pediatrik donanımlı ve tıp kökenli bir kişi olabileceği düşünülür. Ve bu kişinin bu yayını mesleki kuruluşunda zaten bulabileceği varsayılır. Ancak örneğin "Resimli Kitap" dergisi hakkında bir bilgiyi; koleksiyoncu bir avukat veya araştırmacı bir gazeteci de arayabilir.

Ayrıca şu ana kadar Türkiye kütüphanelerinin hiç birisinin süreli yayınlar fişlerini tam olarak tasnif edebilmediklerini de belirtelim.

Kitapta, yayımlanma tarihine kadar olan, yazarın derlediği, yaklaşık 2.500 dergi ve gazetenin künyeleri yer almaktadır. Bu bilgiler, yazar tarafından, uzun çalışmalar sonucu, başta İstanbul Beyazıt Devlet kütüphanesi ile, süreli yayın koleksiyonlarının zenginliği ile tanınmış Hakkı Tarık Us Kütüphanesi olmak üzere, çeşitli kütüphane ve arşivlerden taranarak derlenmiş ve gene çeşitli kaynaklar gözden geçirilerek, ek bilgiler yönünden zenginleştirilmiştir.

Sözlüğün ilerideki basımları için gelebilecek her türlü öneri, düzelti ve eklemelere; doğru, güvenilir ve kesin kanıtlara dayanmak kaydıyla, açık olduğumuzun bilinmesini isteriz. Bu tür sözlükler, bir meraklının ateşi tutuşturması ve işi yürütmesi ile başlar ama, okuyucuların, ilgili çevrelerin katkısı, zamanla hazırlayanın emeğine yakın, hatta ondan fazla olur. Böylece ortaya devasa bir kaynak inşa olmuş olur. Ünlü sözlükçü "Webster", *'lügatlerimin hiç birisini ben yazmadım; sadece başlattım'* demiştir.

"Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü"nün, kendi konusunda araştırmacılara, gazetecilere, basın tarihçilerine, kütüphanecilere, sahaflara, bilim adamlarına ve tüm ilgililere yararlı olması dileğiyle...

KÜLL YAYINLARI

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Türk gazetelerinin 162 yıllık uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Bu tarihi şerid içerisinde periyodik yayınlarımız hakkında hemen aranan özet bilgilere sahip olmak imkânsızdır. Bu nedenle periyodik yayınlarımızı alfabetik bir sırada özet olarak vermenin şimdilik bir ihtiyacı karşılayacağına inandığım için böyle bir eseri huzurlarınıza sunmuş bulunuyorum. Gazete ve dergilerin yayın yılları, çıktıkları sayı adedi, gazetenin konusu, periyodik süreleri, yayınlandıkları kentler, yayıncı, yayın müdürü, baş yazar, köşe yazarı veya devamlı yazar olan ünlü gazetecileri, gazetelerin kapatılma nedenleri gibi daha bir çok soruya hemen cevap verecek şekilde bilgiler sıralanmış durumdadır. Bu eser bir katalog olma iddiasında değildir. Bununla beraber aranabilecek olan 2525 gazete ve dergi hakkında sizlere yeterli bilgi vermeye çalıştım. Buradaki gazeteler ve dergiler İstanbul'da yayınlananlarının çoğunu, taşra yayınlarının ise önemli olan bir kısmını teşkil etmektedir. Böyle geniş ve önemli bir konuyu sizlerin önüne sermek cesaretini göstermiş bulunuyorum. Bilhassa ilgililere ve yeni yetişenlere faydalı olabilirim kendimi mutlu sayacağım. Sizlere roman gibi okunacak bir sözlük sunuyorum.

Saygılarımla.

Acıbadem; 8.2.1994

M.Orhan BAYRAK
Harita Mühendisi
Emekli Kd. Albay